

УДК 378:33:001.895

DEVELOPMENT OF TEACHER'S PROFESSIONAL COMPETENCE IN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ****Safronova V.S./ Сафронова В.С.***Master of Primary Education/ Магістр початкової освіти
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University,
Kropyvnytskyi, 1 st. Shevchenka, 25006**Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,
Кропивницький, Шевченка, 1, 25006*

Анотація. У науковій статті визначено, що розвиток професійної компетентності вчителів тісно пов'язаний з процесом європеїзації, який формується в освітянській діяльності протягом останніх 20 років.

Досліджено, що питання професійної компетентності вчителя вимагає поєднання професійної орієнтованості вчителя та моделі його кар'єри. Вивчення професійного самопізнання і професійної компетентності пов'язано з реалізацією професійної діяльності. Уявлення про себе як про професіонала входять в систему тих професійних якостей, що визначають стиль міжособистісної взаємодії в професійному просторі.

Розширено теоретичні відомості щодо специфіки професійної компетентності вчителів в умовах Нової української школи. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що емпірично досліджено професійну компетентність вчителів та удосконалено наукові уявлення про специфіку зв'язку професійної компетентності з особистісними властивостями.

Практична значущість полягає в тому, що емпірично досліджено показники професійної компетентності вчителів в умовах Нової української школи. Отримані результати, можуть бути використані практичним психологом загальноосвітньої школи в профілактично-просвітницькій діяльності, направлений на роботу з гармонізації особистості вчителів..

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, професійний розвиток, професійне становлення.

Вступ.

Перспективи розвитку сучасного постіндустріального, інформаційно-комунікативного суспільства, як відомо, вимагають від професіонала готовності до гармонійної міжособистісної взаємодії, до сприймання світу в усьому його розмаїтті. Відтак перед освітою як одним з провідних інститутів соціалізації особистості постає завдання формування відповідних якостей особистості, серед яких особливе місце належить професійній компетентності, що визначається авторами як структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, який містить сукупність комунікативних знань, умінь, переживань, соціально-вольових прагнень і вчинків, що виражають ставлення до суспільства, оточуючих тощо.

Дослідниками представлено концептуальні моделі професійної компетентності вчителів, розкрито її феноменологію, закономірності й процесуальні особливості та виявлено інтерес до професійної компетентності як поліфункціонального феномену й метапредметної категорії. Проаналізовано

низку моделей професійної компетентності.

Виявлено, що процес розвитку професійної компетентності знаходиться під впливом трьох основних чинників: 1) суб'єктивні, чи особистісні, внутрішні чинники, пов'язані з ціннісно-смыслову сферою, самосвідомістю, самоактуалізацією, рефлексивністю, компетентністю, вміннями, задоволенням, творчістю; 2) об'єктивні, чи зовнішні чинники, пов'язані з вимогами професійної діяльності, яка здійснюється в особистісно орієнтованій парадигмі, яка виступає регулюючою основою професійного особистісного самовизначення; 3) об'єктивно-суб'єктивні чинники, які пов'язані з організацією освітньої та професійної сфер.

З огляду на те, що професійна компетентність вчителів є структурованим комплексом характеристик (якостей) особистості, що містить сукупність комунікативних знань, умінь, переживань, соціально-вольових прагнень і вчинків, які виражають ставлення до суспільства, оточуючих тощо, виокремлено різну кількість водночас подібних структурних компонентів: названо чотири компоненти (емоційний, когнітивний, діяльнісний та мотиваційно-ціннісний), три компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, емоційно-вольовий, або – пізнавально-когнітивний; емоційно-ціннісний; мотиваційно-поведінковий).

Показано, що професійна компетентність вчителів детермінується найрізноманітнішими чинниками, при цьому загалом зазначено, що на старшокласника можуть впливати два основні типи факторів: 1) психологічні; 2) соціальні – ті, що виступають як «зовнішні» щодо особистості.

Основний текст.

Емпіричне дослідження проводилось на базі комунального закладу «Ліцей №31» Кам'янської міської ради та комунального закладу «Спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземної мови I ступеня - колегіум № 16 «Кам'янської міської ради». У дослідженні брало участь 35 вчителів жіночої статі, зі стажем роботи від одного до двадцяти років. У респондентів – вища педагогічна освіта, 60% з них мають вищу кваліфікаційну категорію, 15% знаходяться в процесі підтвердження вищої категорії.

Перша гіпотеза полягала в тому, що чим вищий показник професійної компетентності вчителів, тим вищий рівень професійно важливих властивостей характеру вчителів (емпатії, організованості, працьовитості). Для статистичної обробки результатів був використаний кореляційний критерій r -Пірсона.

Таблиця 1 – Встановлення кореляційного зв'язку між показником професійної компетентності та рівня емпатії

Показники досліджуваних		Показник r -критерію Пірсона
Показник професійної компетентності	Показник рівня емпатії	0,64*

Примітка. * – статистично значущий зв'язок на рівні $p < 0,01$

Отриманий показник ($r_{xy}=0,644$; $k=58$ ($60-2$), критичні значення для отриманого коефіцієнта кореляції $P<0,05=(0,25)$ та $P<0,01=(0,33)$) виходить за

межі області помилок і є статистично значущим, тож на рівні групи, чим вищий показник професійної компетентності, тим вищий показник емпатії в досліджуваній групі.

Результати розрахунку кореляційного зв'язку між показником професійної компетентності та показниками професійно важливих якостей характеру особистості вчителів (організованості, працьовитості). Для обробки результатів був використаний статистичний аналіз за допомогою кореляційного критерію r-Пірсона.

Отриманий показник ($r_{xy} = 0,578$; $k = 58$ (60-2); критичні значення для отриманого коефіцієнта кореляції $P < 0,05 = (0,25)$ та $P < 0,01 = (0,33)$) виходить за межі області помилок і є статистично значущим.

Результати розрахунку кореляційного зв'язку між показником професійної компетентності та показниками методики «Велика п'ятірка» - екстраверсія, прив'язаність, самоконтролем, емоційною стійкістю, практичністю.

Таблиця 2 – Результати розрахунків кореляційного зв'язку між показником професійної компетентності та показниками властивостей особистості за методикою «Велика п'ятірка»

Показники досліджуваних		Показник r-критерію Пірсона
Показник професійної компетентності	Екстраверсія	0,44*
	Прив'язаність	0,663*
	Самоконтроль	0,67*
	Емоційна стійкість	0,18*
	Практичність	-0,42*

Примітка. * – статистично значущий зв'язок на рівні $p < 0,01$

Примітка. * – показник, що не є статистично значущим на рівні $p < 0,01$

Зв'язок показника професійної компетентності з рівнем екстраверсії-інтроверсії. Результат: $r_{xy} = 0,444$; $k = 58$ (60-2). Критичні значення для отриманого коефіцієнта кореляції $P < 0,05 = (0,25)$ та $P < 0,01 = (0,33)$.

Отриманий показник виходить за межі області помилок і є статистично значущим, тож на рівні групи, чим вищий показник професійної компетентності, тим вищий рівень показника екстраверсії в досліджуваній групі.

Зв'язок показника професійної компетентності з рівнем прив'язаності-відособленості. Результат: $r_{xy} = 0,662$; $k = 58$ (60-2). Критичні значення для отриманого коефіцієнта кореляції $P < 0,05 = (0,25)$ та $P < 0,01 = (0,33)$.

Отриманий показник виходить за межі області помилок і є статистично значущим, тож на рівні групи, чим вищий показник професійної компетентності, тим вищий показник позитивного ставлення опитуваних до інших до людей.

З огляду на результати дослідження, можна свідчити, що гіпотеза про те, що чим вищий показник професійної компетентності, тим вищий рівень таких показників особистісних властивостей вчителів, як екстраверсія, прив'язаність, самоконтроль, емоційна стійкість, експресивність підтвердилася частково. Можливо тому, що професійна компетентність може не мати зв'язку із

показником емоційної стійкості людини та експресивністю.

Результати розрахунку кореляційного зв'язку між показниками професійної ідентичності за методикою «Методика вивчення професійної ідентичності (Л.Б. Шнейдер)» та анкетного опитування про стаж педагогічної діяльності респондентів.

Зв'язок стажу педагогічної діяльності з показником професійної компетентності. Результат: $r_{xy}=0,803$; $k=58(60-2)$. Критичні значення для отриманого коефіцієнта кореляції $P<0,05=(0,25)$ та $P<0,01=(0,33)$.

Можна побачити, що отримані результати виходять за межі поля помилок. Тому можна сказати, що існує зв'язок між показником професійної компетентності та роками педагогічного стажу. Таким чином, остання гіпотеза знайшла своє підтвердження і чим вищий стаж роботи вчителів, тим вищий показник їх професійної компетентності.

Висновки.

В сучасних умовах освітній процес в Україні характеризується постійним оновленням свого змісту, форм та основних методів реалізації, обумовлюючи спрямованість освіти на сприяння становленню актуальних компетенцій особистості. При цьому, в освітньому процесі при формуванні уявлень щодо професійної компетентності вчителя, є не лише реалізація професійних навичок, знань, вмінь, стратегій мислення, а й особистісного зростання. Одним з кроків розвитку останнього є формування нових функціональних ознак життя, зокрема становлення особистості вчителя. Перспективним напрямом досліджень, в рамках зазначеної проблематики, є поступове та цілеспрямоване формування емоційної компетентності та її складових з метою подальших наукових розвідок.

Література:

1. Кирилова О.В. Аналітичний огляд і критичний аналіз класифікацій транспортно-технологічних систем // Наукові праці SWorld: міжнародне періодичне наукове видання. - Івано-Франківськ: Науковий світ, 2015. - Вип. 2 (39). - Т. 1. - С.11-20. DOI: 10.21893 / 2410-6720-2016-44-1-111
2. Андрієвська В.М., Прокопенко А.І. Компоненти готовності вчителя початкової школи до використання ІКТ як інструмента формування метапредметних ІКТ-умінь учнів // Педагогіка та психологія. - Харків, 2019. - Вип. 59. С. 139-149.
3. Андрущенко В.П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу. Вища освіта України// Педагогіка та психологія. - Харків, 2019. – Вип.1. С. 5- 9.
4. 3.Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : посіб. для ст-ів вищих навчальних закладів. Дрогобич : Коло, 2003. 528 с.
5. Мельник О.М. Компетентнісний підхід до підготовки дітей початкових класів. Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки : зб. наук. пр. Київ – Запоріжжя, 2007. Вип. 41. С. 248-255.
6. Муращенко О.В. Дидактичний аспект формування міжпредметної структури навчальних знань та способів дій учнів в освітньому процесі

початкової школи. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журн. / гол. ред. А.А. Сбруєва. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. № 8 (92). С. 98-108.

Abstract. *The scientific article determines that the development of teachers' professional competence is closely related to the process of Europeanization, which has been taking shape in educational activities over the past 20 years.*

It has been shown that the issue of teacher's professional competence requires a combination of teacher's professional orientation and career model. The study of professional self-knowledge and professional competence is related to the realization of professional activity. The idea of oneself as a professional is part of the system of professional qualities that determine the style of interpersonal interaction in a professional society.

The theoretical information on the specifics of teachers' professional competence in the New Ukrainian School has been expanded. The scientific novelty of the obtained results is that the professional competence of teachers has been empirically studied and the scientific understanding of the specifics of the relationship between professional competence and personal characteristics has been improved.

The practical significance of the study is that the indicators of teachers' professional competence in the conditions of the New Ukrainian School have been empirically studied. The results obtained can be used by a practical psychologist of a secondary school in preventive and educational activities aimed at harmonizing the personality of teachers.

Key words: *competence, professional competence, professional development, professional formation.*

Стаття відправлена: 20.10.2023 р.
© Сафронова В.С.